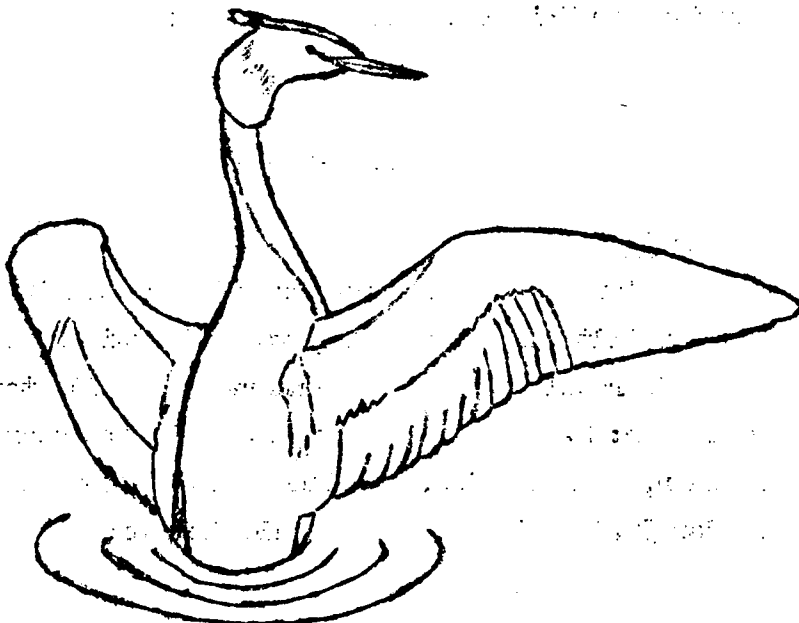

HET LEVEN VAN DE FUUT

Welke vogelaar zou de fuut niet kennen? Volkomen aangepast aan het water door het torpedovormige lichaam en de achteraan het lichaam geplaatste zwempoten brengt hij de meeste tijd van zijn leven op en onder water door. De meest interessante tijd is het voorjaar, wanneer de vogels hun balts-ceremonieën laten zien en er soms gevechten voorkomen om een partner te veroveren. Het is moeilijk om ♂ en ♀ van elkaar te onderscheiden omdat ze een volkomen gelijk verenkleed hebben. Soms echter is van een paar het ♂ wat groter.

De baltsceremonieën zijn nogal ingewikkeld en worden ook door beide seksen uitgevoerd. De meest algemene is de "kopschudceremonie". Van enige afstand naderen de partners elkaar met gebogen kop. Wanneer ze dichterbij komen wordt de hals vertikaal omhoog gestrekt en de snavel heen en weer bewogen; langzaam afgewisseld met enkele snelle bewegingen. Hierbij staan de koppluimen rechtop en is de roodbruine kraag oirkelvormig uitgezet. Wordt er gedreigd naar een vreemde fuut dan keert de dreigende fuut zich naar zijn partner en volgt kopschudden met bolvormig uitgezette kraag. De futen weten hierdoor dat ze bij elkaar horen, want nooit loopt dit uit op een vechtpartij. Zelfs een eenzame fuut die in een dergelijke houding rondzwemt wordt niet aangevallen door een vreemde fuut.

Maar de futen hebben een nog groter repertoire. Een andere algemeen voorkomende ceremonie is de "wierceremonie". Na een paar minuten kopschudden draaien beide partners plotseling om en zwemmen weg. De hals is vertikaal gestrekt, de pluimen zijn plat gelegd en de kraag wordt zijdelings uitgespreid als een Elisabeth-kraag. Alsof er een signaal wordt gegeven duiken de vogels bijna gelijktijdig. Even later komen ze boven met wat half vergane planteresten in de lange puntige snavel en zwemmen naar elkaar met de hals horizontaal boven de wateroppervlakte. Dan rijzen ze, samen gekomen, plots rechtstandig uit het water weer omhoog waarbij het lijkt alsof ze met de borst tegen elkaar botsen. Al watertrappend "dansen" de futen 2 à 3 minuten borst aan borst. Er volgt tenslotte weer een "kopschudceremonie", waarbij de planten uit de snavel geschud worden. Typisch is dat het ritueel voor alle futen identiek is.

Maar dit is nog niet alles. Voordat uiteindelijk een nestplaats gekozen wordt, zien we ook nog de "ontdekkings-" en de "baltsceremonie". Deze komen maar weinig voor en niet iedereen krijgt de kans deze rituelen te zien. Bij de "baltsceremonie" zwemmen de vogels na een kopschudceremonie uit elkaar, zoals beschreven bij de wierceremonie. Een fuut gaat in de z.g. "kathouding" of imponeerhouding. Hierbij worden de vleugels gespreid in een verticale stand. De partner zwemt toe en beide vogels gaan kopschudden. In de "ontdekkingsceremonie" duikt, nadat de eerste partner de imponeerhouding heeft aangenomen, de tweede fuut en komt juist onder de wateroppervlakte toegedoken. Is hij (of zij) vlak voor zijn partner dan komt hij plotseling in een spookhouding rechtstandig uit het water omhoog met sterk gebogen hals. Ook nu volgt weer een kopschudceremonie.

De betekenis van al deze ceremoniën is moeilijk na te gaan. In elk geval is het erg belangrijk voor de vorming en het instandhouden van het paar. Hebben de vogels eenmaal een nest, dan zien we nog zelden alleen de kopschudceremonie en meestal beperkt de begroeting zich tot een onopvallend kopbuigen. In April/Mei wordt de nestplaats gekozen. Dit gebeurt ook al op bijzondere wijze. Beide partners duiken het nestmateriaal op en leggen dit op een bepaalde plaats. In een paar uur kan een nest voltooid zijn. Het drijft op het water en wordt aan wat rietstengels verankerd. In plaats van het maken van één nest worden er verschillende gebouwd. Op een aantal vinden de kopulaties plaats. Tenslotte wordt één nest, meestal tussen het riet gelegen, verkozen als de plaats waar de drie tot vijf eieren gelegd worden.

De nestplaats wordt verdedigd tegen soortgenoten. De vogels zwemmen met de hals horizontaal en afhangende kraag rond en roepen daarbij luid "roo roo". De indringers worden verjaagd en deze vluchten met strak aangelegde veren en de hals rechtop. Soms wordt het nest ingepikt door meerkoeten en verdrijven deze de oorspronkelijke eigenaars. Omstreeks mei zitten de meeste futen op het nest en broeden gedurende 27 dagen, waarna de eieren uitkomen. De kleine bruin-grijs gestreepte jongen klimmen direkt op de rug van één van de ouders en zitten goed verwarmd tussen de veren. Soms steekt alleen een kopje nog naar buiten. De jongen komen de eerste week maar zelden uit deze beschutte plaats. Raken ze desondanks toch hun ouders kwijt dan blijkt dat ze alles volgen wat maar beweegt. Dit kan een langszwemmende eend zijn, maar ook een roeiboot wordt wel gevolgd. Houdt men de hand voor het jong dan klimt deze er luid piepend op. Zijn de jongen drie weken oud dan hebben ze geleerd wat een fuut is en de jongen "vergissen" zich niet meer. Het groot bren-

gen van jonge futen is een heel probleem. Niet alleen voor de futen, ook voor ons. De jongen worden de eerste dagen vooral met insekten gevoerd, later met vis. De volwassen fuut houdt de kop gebogen wanneer het voedsel aan het jong wordt aange-

boden. Soms duurt het wel een half uur voor een jong een wat grote vis of aal heeft ingeslikt. Dit jaar is het mij gelukt om jonge futen uit te broeden en tot ongeveer 2,5 maand in leven te houden. Men kan ze eerst met vliegermaden voeren, later met vis. Men moet beslist geen meelwormen geven aangezien de harde chitinehuid ophoopt in de maag en de jongen hieraan dood gaan.

Een ander bekend verschijnsel is het eten van de eigen lichaamsveren, alleen de donsachtige borst- en flankveren. Vaak kan men zien dat een volwassen vogel de jongen een futeveer voorhoudt. Het jong knabbelt er wat aan en na herhaaldelijk aanbieden, waarbij de veer telkens opnieuw in het water gedoopt wordt, eet het jong tenslotte de veer op. Vermoedelijk is het eten van de veer maar een bijkomstigheid. De reden van het aanbieden van de veer is waarschijnlijk dat het jong op deze wijze water, dat aan de veer blijft hangen, wordt gevoerd. Het lijkt wat vreemd bij dieren die uitsluitend op het water verblijven, maar de jongen kunnen zelf nog niet drinken.

Het voeren kan doorgaan tot de jongen drie maanden oud zijn. Maar geleidelijk aan gaan ze steeds meer zelf voedsel zoeken en verwijderen zich vaker, verder en langduriger van de ouders, totdat ze tenslotte geheel zelfstandig zijn. In oktober tot zelf februari van het tweede jaar zijn de meeste jongen nog te herkennen aan de gestreepte wangen. De volwassen futen verliezen de pluimen en kraag omstreeks oktober en zijn zo moeilijk van de jongen te onderscheiden.

Wanneer het kouder begint te worden trekken de futen naar open water zoals het IJsselmeer. Bij de Flevopolder kan men ze dan in groepen van honderden exemplaren aantreffen. Is er strenge vorst en veel ijsgang dan trekken de futen zelfs naar de Noordzee en wachten daar op het voorjaar. Ze krijgen hun broedkleed weer en trekken naar de broedgebieden. Dan zijn de prachtige baltsceremonieën weer te bewonderen.

Jammer is dat de fuut steeds meer een bedreigde soort gaat worden. Omstreeks 1920 was de fuut al bijna uitgeroeid vanwege het prachtige futenbont dat toen bij de vrouwen zeer in trek was. Gelukkig is de fuut toen tot beschermde vogel verklaard en weer sterk in aantal toegenomen. Nu komt de bedreiging van een geheel andere zijde. Door de selectieve voedselkeuze sterven vele futen door pesticiden. Worden dood gevonden futen onderzocht dan blijkt een grote dosis DDT in het lichaam te zijn opgehoopt. Ook de waterverontreiniging doet het aantal futen achteruit gaan door het verdwijnen van geschikte broedgebieden. Helaas wordt er tegen deze bedreigingen nog maar weinig gedaan en hopen we maar dat het nog lang zal duren voor de laatste fuut uit Nederland is verdwenen.

Drs. Paul P.A.M. Kop

afd. Dierengedrag Gem. Universiteit

Plant. Doklaan 46 Amsterdam-C.

Om het behoud van één van Europa's grootste vogelbroed- en overwinteringsgebieden: Elke vogelaar lid van de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee!

Voor f 10,- per jaar op giro no. 1726195 t.n.v. Vereniging Behoud Waddenzee te Assen. Elk lid ontvangt het tweemaandelijks tijdschrift "Het Waddenbulletin".